

Nr 301.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående användande av fonden för krigsfartygs byggande till täckande av merkostnader för vissa ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming m. m.; given Stockholms slott den 19 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att av fonden för krigsfartygs byggande må användas ett belopp av 83,700 kronor för täckande av merkostnader dels för vissa ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming och dels för byggande av en motorpråm för Karlskrona fästning jämte anskaffning av inventarier för nämnda motorpråm.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Bernh. Eriksson.

Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
 Statsråden: UNDÉN,
                   THORSSON,
                   OLSSON,
                   SANDLER,
                   NOTHIN,
                   NILSSON,
                   ERIKSSON,
                   SVENSSON,
                   HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Eriksson anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om täckande av merkostnader dels för utförande av vissa ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming och dels för anskaffning av en motorpråm för Karlskrona fästning. Departementschefen anförde därvid följande.

*Ändringsar-
beten å min-
fartyget Clas
Fleming.*

1917 års riksdag.

Efter framställning av Kungl. Maj:t (i proposition nr 194) till 1917 års riksdag medgav riksdagen (i skrivelse nr 134), att till utförande av vissa ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming finge användas ett belopp av 60,000 kronor av behållningen å de av 1908 och 1909 års riksdagar anvisade extra anslagen till nybyggnad av 1:a klass torpedbåtarna Polaris, Perseus, Regulus och Rigel.

Minfartyget Clas Fleming färdigbyggdes år 1914. Ifrågavarande ändringsarbeten omfatta två huvuddelar, nämligen dels arbeten för ökande av fartygets styvhet och dels arbeten för höjande av fartygets minutläggningsförmåga.

Enligt vad marinförvaltningen anmält i skrivelse den 9 november 1917, hade det vid verkställd förnyad kostnadsberäkning visat sig, att inträdda prisstegringar gjorde det omöjligt att för det förut beräknade kostnadsbeloppet, 60,000 kronor, kunna utföra ändringsarbetena i deras helhet, utan syntes denna summa komma att överskridas med 20,000 kronor.

Marinförvaltningens skrivelse den 9 november 1917.

Med anledning härav medgav 1918 års riksdag (i skrivelse nr 148), efter framställning av Kungl. Maj:t (i proposition nr 38), att utöver berörda belopp av 60,000 kronor finge för ifrågavarande ändamål av förutnämnda behållning användas ett ytterligare belopp av 20,000 kronor.

1918 års riksdag.

Marinförvaltningen har nu i skrivelse den 14 november 1919 anført följande.

Marinförvaltningens skrivelse den 14 november 1919.

Arbetena för ökande av fartygets styvhet, vilka kunde utföras oberoende av arbetena för höjande av fartygets minutläggningsförmåga, hade av marinförvaltningen anbefallts till utförande redan under hösten år 1917 för att fartyget skulle vid behov kunna vara klart för användning våren år 1918. Sedan enligt riksdagens år 1918 lämnade medgivande ett ytterligare belopp av 20,000 kronor ställts till ämbetsverkets förfogande för ifrågavarande arbeten, hade marinförvaltningen anmodat varvschefen vid flottans station i Stockholm att låta utföra de återstående arbetena.

I ett den 22 april 1919 till varvschefen i Stockholm avgivet tjänstememorial hade chefen för varvets ingenjördepartement anmält, att de efter omräknandet (i augusti—september månader år 1917) av kostnaderna för ifrågavarande arbetens, utförande inträffade stegringarna i materialpris samt höjningarna i arbetskostnaderna ävensom de genom det vid varven anbefallda nya bokföringssystemet föreskrivna driftkostnadspålaggen medfört en sådan förhöjning i kostnaderna för arbetena, att dessa kostnader icke syntes kunna beräknas till mindre än omkring 165,000 kronor; och hade chefen för ingenjördepartementet förden skull hemställt, att varvschefen måtte vidtaga åtgärder för anvisande av ytterligare 85,000 kronor för fullföljande av de anbefallda arbetena.

Nämnda memorial överlämnades av varvschefen den 30 april 1919 till marinförvaltningen med hemställan om anvisande av ytterligare 85,000 kronor för ändamålet.

När memorialet inkom till marinförvaltningen, hade, enligt vad ämbetsverket inhämtat, ifrågavarande arbeten redan i det närmaste slutförts. Sedermera hade varvschefen den 21 oktober 1919 anmält, att ändringsarbetena å minfartyget avslutats samt att kostnaderna uppgått till sammanlagt 164,515 kronor 64 öre.

Bland de utförda arbetena inginge emellertid jämväl en del kompletteringsarbeten till fartygets nybyggnad. Kostnaden härför skulle givetvis, i den mån för ändamålet tillgängliga medel det medgäve, bestridas av dessa medel. Nämnda kostnader uppginge till 16,995 kronor 16 öre, vid vilket förhållande överbetalningen utgjorde (164,515: 64 — 96,995: 16) 67,520 kronor 48 öre.

De ytterligt stegrade såväl material- som särskilt arbetspris, vilka varit gällande under ifrågavarande arbetens slutförande, syntes visserligen — anförde marinförvaltningen vidare — till stor del förklara, att kostnaderna för arbetets slutförande blivit väsentligt större än de hösten år 1917 beräknade. Då emellertid skillnaden vore större än som läte sig förklara av enbart nämnda orsak, syntes varvets kostnadsberäkningar hava varit alltför sangviniska. I varje fall hade varvschefen tidigare än som skett bort inse och till marinförvaltningen anmäla, att de för ändamålet tillgängliga medlen icke skulle visa sig tillräckliga. Nu skedde, på sätt ovan nämnts, sådan anmälan först när arbetena varit i det närmaste avslutade, ett förhållande, som marinförvaltningen funne anmärkningsvärt.

Ambetsskrivelse den 24 november 1919.

Med anledning av vad marinförvaltningen i ärendet sålunda anført har dåvarande departementschefen i ämbetsskrivelse den 24 november 1919 anmodat marinförvaltningen att verkställa närmare utredning rörande anledningen till uppkomsten av den sålunda skedda överbetalningen samt inkomma med redogörelse för resultatet av nämnda utredning; och borde marinförvaltningen därvid meddela, huruvida enligt ämbetsverkets uppfattning fel eller försummelse i tjänsten låge någon tjänsteman, som haft att taga befattning med nämnda arbeten, till last.

Marinförvaltningens skrivelse den 24 februari 1920.

Enligt vad marinförvaltningen i skrivelse den 24 nästlidna februari meddelat, framginge av den utredning, som på grund av nyssnämnda ämbetsskrivelse den 24 november 1919 blivit verkställd, att orsaken till ifrågavarande överbetalning i första rummet vore att söka i de sedan år 1917 oupphörligen stegrade material-, arbets- och ackordsprisen även-

som i anbefallt nytt bokföringssystem å varvet, enligt vilket höga driftkostnadspålägg skulle beräknas. Vidare ville marinförvaltningen framhålla, att vid bedömande av föreliggande ärende hänsyn jämväl syntes böra tagas till det förhållandet, att stora svårigheter mött att vid ifrågavarande tid ordna arbetena å varvet så, att arbetarna därstädes skulle kunna bibehållas i tjänst utan att underhållsanslaget överskredes, ett förhållande, som i viss mån fördyrat sådana arbeten, vilka utförts med å extra anslag anvisade medel. Ehuru marinförvaltningen i övrigt icke hade anledning att frånga de av ämbetsverket i förutnämnda skrivelse den 14 november 1919 i detta ämne gjorda uttalanden, funne ämbetsverket för sin del icke på grund av vad i ärendet förekommit, att någon tjänsteman, som haft att taga befattning med ifrågavarande arbeten, gjort sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten av sådan beskafhet, att han härför borde ställas till rättsligt ansvar.

På framställning av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1916 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 56) har riksdagen, enligt vad riksdagen anmält i skrivelse (nr 5) den 14 juni samma år, för anskaffning av en motorpräm för Karlskrona fästning på extra stat för år 1917 beviljat ett anslag av 45,000 kronor.

*Motorpräm
för Karls-
krona fäst-
ning.
1916 års
riksdag.*

Beträffande ifrågavarande präm anförde föredragande departementschefen i berörda statsverksproposition, bland annat, att behovet av en för transport av Karlskrona fästnings rörliga bestyckning avsedd, med eget motormaskineri försedd präm sedan länge varit erkänt och icke utan verkligt men för fästningens transportväsen syntes kunna vidare skjutas å sido.

Enligt vad marinförvaltningen anmält i skrivelse den 5 april 1918, kunde omförmälda präm, vilken vore under byggnad vid flottans varv i Karlskrona, icke utföras för det anvisade beloppet, 45,000 kronor, utan erfordrades ytterligare 13,000 kronor för färdigställandet av densamma. Marinförvaltningen har därjämte i berörda skrivelse meddelat, att ämbetsverket, då ett avbrott i arbetena å ifrågavarande präm med all säkerhet under dåvarande förhållanden skulle än mera öka kostnaderna och därjämte försena färdigställandet av denna för fästningens transportväsen så nödvändiga materiel, ansett sig icke kunna stå till svars för avbrott i förevarande byggnadsarbete, utan samma dag anmodat varvschefen vid nämnda varv att fortsätta arbetet.

*Marinförvalt-
ningens skri-
velse den 5
april 1918.*

Med anledning härav beviljade 1918 års riksdag (enligt skrivelse nr 5 B), efter framställning av Kungl. Maj:t (i proposition nr 299), utöver nämnda

*1918 års
riksdag.*

belopp av 45,000 kronor, för ifrågavarande ändamål på tilläggsstat till riksstaten för år 1918 ett reservationsanslag av 13,000 kronor.

Marinförvaltningens skrivelse den 14 november 1919.

Marinförvaltningen har nu i förutnämnda skrivelse den 14 november 1919 anfört följande.

Sedan det visat sig, att de till varvschefen i Karlskrona för bygandet av ifrågavarande pråm anvisade medel blivit i avsevärd mån överskridna, hade marinförvaltningen anmodat varvschefen att häröver inkomma med förklaring.

I med anledning härav avgiven skrivelse hade varvschefen anfört bland annat att, så snart han genom anmälan från varvskontoret erhållit kännedom om, att de använda medlen blivit överskridna, han anmodat chefen för ingenjördepartementet att inkomma med förklaring över orsaken härtill samt med uppgift å det belopp, som erfordrades för arbetets slutförande, varvid det varit hans avsikt att till marinförvaltningen anmäla förhållandet och begära ytterligare anvisning av medel, så snart den infordrade förklaringen och uppgiften inkommit. I stället för den infordrade uppgiften hade bemälda departementschef avgivit anmälan, att arbetet avslutats, och förklaring över orsaken till överbetalningen hade efter förnyad anmodan inkommit först den 3 november 1919.

Av nämnda förklaring inhämtades att, enligt vad en jämförelse mellan den senast uppgjorda kostnadsberäkningen, därvid merkostnaden upptagits till 13,000 kronor, och de verkliga kostnaderna utvisade, arbetslönerna uppgått till omkring 20,800 kronor, men varit beräknade till omkring 17,100 kronor. Denna skillnad vore till största delen (omkring $\frac{2}{3}$) att tillskriva sedan beräkningens utförande inträffade löneökningar, under det att återstoden syntes hava berott på att kostnaden blivit för lågt beräknad. Vidare hade materialkostnaderna uppgått till omkring 34,300 kronor mot beräknade 32,700 kronor, vilken skillnad berodde på inträffade prisökningar under byggnadstiden. Kostnaden för ritningar samt driftpålägg m. m. motsvarande utgifter hade beräknats till omkring 8,200 kronor, men hade uppgått till omkring 14,500 kronor. Denna skillnad berodde dels på det nya bokföringssystemets tillämpning från och med år 1918, varigenom arbetena belastats med kostnader, vilka förut bokförts å särskilda anslag, dels på de genom ökade materialpris högst betydligt ökade driftkostnaderna, dels ock på att ritningskostnaderna blivit för lågt beräknade.

På grund av marinförvaltningens förutnämnda föreskrift, att pråmen skulle utan avbrott i arbetena färdigställas, hade varvschefen ansett sig icke kunna låta inställa arbetet, oaktat medelsanvisningen överskridits;

och hade varvschefen meddelat att, sedan arbetet färdigstälts och alla utgifter därför blivit bestridda, de anvisade medlen, tillhopa (45,000 + 13,000) 58,000 kronor, överskridits med 11,659 kronor 64 öre.

Härtill komme dock — enligt vad marinförvaltningen därjämte meddelat — för omförmälda pråm erforderliga inventarier, vilka ännu saknades, men som tills vidare blivit utlånade från varvets förråd. Kostnaden härför uppginge enligt å varvet i Karlskrona verkställd beräkning till 4,500 kronor.

För täckandet av den uppkomna överbetalningen och för anskaffandet av de erforderliga inventarierna skulle sålunda ytterligare erfordras (11,659: 64 + 4,500) 16,159 kronor 64 öre.

De belopp, som enligt vad sålunda blivit anfört skulle ytterligare erfordras dels för täckande av överbetalning å de för ändring av minfartyget Clas Fleming anvisade medel och dels för täckande av överbetalning å medel, anvisade för en motorpråm för Karlskrona fästning, jämte anskaffande av vissa för omförmälda pråm erforderliga inventarier, uppginge alltså till (67,520: 48 + 16,159: 64) 83,680 kronor 12 öre, eller i avrundat tal 83,700 kronor.

För bestridande av detta belopp syntes lämpligen böra tagas i anspråk medel från fonden för krigsfartygs byggande, vilken därtill lämnade tillgång.

Med stöd av vad sålunda blivit anfört har marinförvaltningen hemställt, att för täckande av överbetalningar dels till ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming och dels till byggande av en motorpråm för Karlskrona fästning ävensom för anskaffande av inventarier till nämnda pråm måtte få användas ett belopp av 83,700 kronor av fonden för krigsfartygs byggande.

De merkostnader, som, enligt vad i det föregående omförmäls, uppkommit vid utförandet av angivna ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming och byggandet av ifrågavarande motorbåt för Karlskrona fästning, hänföra sig huvudsakligen till de ökningar i material- och arbetspris, som under tiden för arbetenas färdigställande inträtt. Ehuru vederbörande varvsmyndigheters förfaringssätt vid bedrivandet av ifrågavarande arbeten synes mig giva anledning till den erinran, att reglements-enlig tillsyn därå, att till varvschefens disposition för anbefallda arbeten anvisade belopp icke överskridas, ej blivit behörigen utövad, lärer annan utväg nu icke förefinnas, än att medel beredas till täckande av ifrågavarande merkostnader.

Departements-
chefens
yttrande.

För utförandet av ändringsarbetena å minfartyget Clas Fleming har, såsom förut nämnts, uppstått en merkostnad av 67,520 kronor 48 öre och för byggandet av omförmälda motorpråm en merkostnad av 11,659 kronor 64 öre. Därjämte har av marinförvaltningen äskats ett belopp av 4,500 kronor för anskaffning av för nämnda motorpråm behövlige inventarier. Enligt vad jag inhämtat, utgöras dessa inventarier av kompass, lanternor, nakterhus, löståg, löstälja m. m. Då det synes mig erforderligt och lämpligt, att jämväl nämnda inventarier nu anskaffas, skulle hela det för ifrågavarande ändamål behövlige beloppet uppgå till (67,520: 48 + 11,659: 64 + 4,500) 83,680 kronor 12 öre, eller i avrundat tal 83,700 kronor.

Marinförvaltningen har föreslagit, att för täckande av nämnda belopp, 83,700 kronor, måtte få anlitas erforderlig del av fonden för krigsfartygs byggande. I sådant avseende vill jag nämna, att denna fond, vars behållning vid 1919 års utgång uppgick till 122,957 kronor 3 öre, utgör en slopningsfond, till vilken såsom inkomster ingå värdet av materialier vid slopandet av äldre fartyg, vare sig detta värde ersättes fonden av flottans materialförråd eller tillföres fonden genom försäljning. Utgifterna från fonden utgöras av de kostnader, som uppkomma vid slopningsarbetet. Frågor om förfogande över fondens medel hava ansetts böra underställas riksdagens prövning.

Då jag icke har något att erinra mot, att omförmälda fond tages i anspråk för ifrågavarande ändamål, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att av fonden för krigsfartygs byggande må användas ett belopp av 83,700 kronor för täckande av merkostnader dels för omförmälda ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming, och dels för byggande av berörda motorpråm jämte anskaffning av inventarier för densamma.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Eric Baad-Heimer.